

bulletin skip

zvláštní číslo / 2014 ročník 23

Německé knihovnictví

skip

Svaz knihovníků
a informačních pracovníků ČR

Obsah

1. Čísla a struktury.....	4	5. Svazy.....	12
2. Národní ocenění.....	5	6. Časopisy.....	13
3. Novostavby.....	6	7. Vysoké školy se studiem knihovnictví.....	14
4. Kampaně a projekty.....	9	8. Aktuální výzvy a problémy.....	14

Nahoře: Městská knihovna Brémy, dole: Městská knihovna Norimberk

Na první straně obálky Městská knihovna Augsburg

Sehr geehrte Kolleginnen und Kollegen aus der Tschechischen Republik,

es ist für uns eine große Freude und Ehre, die Möglichkeit zu haben, das deutsche Bibliothekswesen in einem kompakten Überblick mit seinem aktuellen Stand Ihnen darstellen zu können.

Sowohl die Neubauten der vergangenen Jahre als auch die zahlreichen Projekte im Bereich der Leseförderung und Informationskompetenz, der technischen und digitalen Entwicklung zeigen, dass trotz wirtschaftlich schwieriger Rahmenbedingungen Fortschritte verzeichnet werden können. Stolz sind wir, insbesondere auch aus Sicht des Dachverbandes, darauf, dass wir die deutsche Wiedervereinigung – hier hat Ihre Hauptstadt eine historische Rolle gespielt – im Bereich der Bibliotheken sehr effektiv und umgehend haben vollziehen können. Zum anderen, sicherlich mit ausgelöst durch den IFLA-Kongress im Jahre 2003 in Berlin, ist erfreulicherweise eine zunehmende Internationalisierung des deutschen Bibliothekswesens festzustellen, so dass immer intensiver über den eigenen Tellerrand geschaut wird.

Die jahrzehntelange Freundschaft mit dem tschechischen Verband, der ständige fachliche Austausch auf Bibliothekartagen und tschechischen Bibliothekskongressen sind für uns ein wichtiges Element nachbarschaftlichen Zusammenlebens, europäischer und internationaler Zusammenarbeit.

Bedanken möchten wir uns besonders bei einem Mitglied von Bibliothek und Information Deutschland, dem Goethe-Institut, das die Übersetzung des Überblicks ins Tschechische ermöglichte.

Wir wünschen dem tschechischen Verband, den Bibliotheken und deren Mitarbeitern eine glorreiche Zukunft, viel Glück und Kraft bei der Überwindung von Krisen, viele innovative Ideen und weiterhin eine gute Zusammenarbeit zwischen unseren beiden Bibliothekswesen.

Dr. Heinz-Jürgen Lorenzen, Präsident BID

Vážené kolegyně a kolegové z České republiky,

je nám velkým potěšením a ctí mít možnost představit Vám německé knihovnictví v hutném přehledu a v jeho aktuálním stavu.

Novostavby předchozích let stejně jako početné projekty v oblasti podpory čtení a informačních kompetencí, technického a digitálního vývoje ukazují, že přes obtížné rámcové hospodářské podmínky lze zaznamenat pokroky. Jsme pyšní na to, také z hlediska našeho zastřešujícího svazu, že jsme mohli provést znovusjednocení Německa – zde sehrálo jeho hlavní město historickou úlohu – v oblasti knihoven velmi efektivně a bez odkladu. Za druhé, lze s potěšením konstatovat rostoucí internacionalizaci německého knihovnictví, nepochybně uvedenou do pohybu také konáním kongresu IFLA v roce 2003 v Berlíně, takže pohledy stále intenzivněji směřují také za vlastní humna.

Přátelství s českým svazem trvajícím po desetiletí, stálá odborná výměna na knihovnických konferencích („Bibliothekartage“) a českých knihovnických vrcholných jednáních jsou pro nás důležitým prvkem sousedského spolužití, evropské a mezinárodní spolupráce.

Poděkovat bychom chtěli zvláště jednomu z členů Bibliothek und Information Deutschland (Knihovny a informace Německo), Goethe institutu, který umožnil překlad tohoto přehledu do češtiny.

Přejeme českému svazu, knihovnám a jejím pracovníkům skvělou budoucnost, mnoho štěstí a sil při překonávání krizí, mnoho inovativních nápadů a další dobrou spolupráci mezi knihovnictvím v obou našich zemích.

Dr. Heinz-Jürgen Lorenzen, prezident BID

1. Čísla a struktury

Německá statistika knihoven eviduje 2029 plně profesionálních veřejných knihoven poskytujících služby na 3293 pobočkách a 249 vědeckých knihoven se 729 pobočkami. Dále pak 5950 knihoven poskytujících služby na vedlejší úvazek nebo na dobrovolnické bázi a 2700 speciálních knihoven. Do celkového počtu cca 14000 knihoven jsou zahrnuty i knihovny městských částí, hudební a mobilní knihovny i nemocniční knihovny pro pacienty.

Struktura uspořádání Spolkové republiky Německo a její správní členění, popř. kompetence, se odráží také ve struktuře zřizovatelů knihoven. V kulturních otázkách mají jednotlivé spolkové země svrchovanost, a proto se spolková úroveň do rozvoje knihoven zapojuje jen v omezené míře. Německo také nemá žádný centrální státní úřad pro řízení a strategický rozvoj v oblasti knihovnictví. Jediný knihovnický zákon na federální úrovni se tak vztahuje pouze na Německou národní knihovnu ve Frankfurtu nad Mohanem a Lipsku, která je ústředním archívem a národním bibliografickým centrem. Protože je v zákoně zakotveno její právo na povinný výtisk, má národní knihovna vedle péče o sbírky, inventarizace, archivace, zpřístupňování a evidence tištěných děl povinnost zajišťovat tyto činnosti i v souvislosti s elektronickými nosiči médií, publikacemi na veřejných sítích a on-line publikacemi. V roce 2011 získalo lipské pracoviště národní knihovny novou inovativní budovu, která kromě prostor naléhavě potřebných pro uskladnění fondu poskytuje také reprezentativní výstavní plochy Německému muzeu knihy a písma.

Kromě toho jsou na spolkové úrovni provozovány parlamentní knihovny a knihovny úřadů a soudů, dále pak v rámci nadregionálního poskytování přístupu k literatuře a vzhledem k jejich celonárodnímu významu Státní knihovna v Berlíně, zařízení nadace Pruské kulturní dědic-

tví, Bavorská státní knihovna v Mnichově a tři ústřední odborné knihovny:

- Německá ústřední knihovna medicíny (Deutsche Zentralbibliothek für Medizin (ZB MED)), Leibnitzovo informační centrum pro vědy o životě (Leibniz-Informationszentrum Lebenswissenschaften) v Kolíně nad Rýnem a Bonnu pro humánní medicínu, zdravotnictví, zemědělství, vědy o výživě, provozu potravinářství, potravinách a životním prostředí.

Německá národní knihovna Lipsko

- Německá ústřední knihovna ekonomických věd (Deutsche Zentralbibliothek für Wirtschaftswissenschaften – ZBW), Leibnitzovo informační centrum pro hospodářství (Leibniz-Informationszentrum Wirtschaft) v Kielu včetně pracoviště v Hamburku.

- Technická informační knihovna (Technische Informationsbibliothek (TIB), německá centrální odborná knihovna pro techniku, architekturu, chemii, informatiku, matematiku a fyziku) v Hannoveru pro techniku a její základní obory.

Regionální zemské a státní knihovny, knihovny vysokých škol, univerzit a odborných vysokých škol spadají pod působnost jednotlivých spolkových zemí, které je rovněž financují. V kom-

petenci spolkových zemí jsou ale také zákony o knihovnách, které jsou závazné i pro komunální knihovny, a které vytvářejí právní rámec pro vědecké i veřejné knihovny. V tomto okamžiku mají zákon o knihovnách v Durynsku, Sasku-Anhaltsku a Hessensku. V Severním Porýní-Vestfálsku se momentálně pracuje na široce koncipovaném zákoně o podpoře kultury (Zákon na podporu a rozvoj kultury, umění a kulturní vzdělanosti).

2. Národní ocenění

Nejstarší ocenění v oblasti knihovnictví představuje Cena publicistů Německého svazu knihoven. Od roku 1987 je udělována novinářům a novinářkám z všech druhů médií, kteří fundovaně, na základě kvalitních rešerší, poutavě a aktuálně informovali o knihovnách. K nejznámějším laureátům patří Dieter E. Zimmer a Klaus G. Saur.

Od roku 1996 uděluje Německá literární konference každoročně Medaili Karla Preuskera osobám a institucím, které efektivně přispívají k plnění kulturního zadání knihoven a významenaly se na poli literatury, nakladatelství, knižního obchodu a veřejných knihoven. Ocenění byli mj. Peter Härtling, Birgit Dankert, Paul Raabe, Horst Köhler a Ranga Yogeshwar.

Od roku 2000 je udělována cena „Knihovna roku“. Udílení se tradičně koná 24. října, na Den knihoven. Oceňována je příkladná knihovnická práce bez ohledu na velikost a oblast působnosti. V uplynulých letech byly významenány následující knihovny, což dokládá šíři záběru ocenění: 2000: Stadtbibliothek Heinrich Heine in Halberstadt (Městská knihovna Heinricha Heina v Halberstadtu)

2001: Johannes a Lasco Bibliothek Emden (Knihovna Jana Laského v Emdenu)

2002: Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen (Dolnosaská státní a univerzitní knihovna v Göttingenu)

2003: Stadtbücherei Würzburg (Městská knihovna ve Würzburgu)

2004: Städtische Bibliotheken Dresden (Městské knihovny Drážďany)

2005: Stadtbüchereien Hamm (Městské knihovny Hamm)

2006: Universitätsbibliothek Cottbus im Informations-, Kommunikations- und Medienzentrum (Univerzitní knihovna v Cottbusu v Informačním, komunikačním a mediálním centru)

2007: Gefangenenbücherei der JVA Münster (Vězeňská knihovna v zařízení pro výkon trestu v Münsteru)

2008: Bayerische Staatsbibliothek (Bavorská státní knihovna)

2009: Stadtbücherei Biberach an der Riß (Městská knihovna v Biberachu nad Rissou)

2010: Bibliothek der Universität Konstanz (Knihovna univerzity v Kostnici)

2011: Anton-Saefkow-Bibliothek in Berlin-Lichtenberg (Knihovna Antona Saefkova v Berlíně-Lichtenbergu)

2012: Bibliothek der Technischen Hochschule Wildau (Knihovna Technické vysoké školy ve Wildau)

2013: Stadtbibliothek Stuttgart (Městská knihovna ve Stuttgartu)

2014: Deutsche Zentralbibliothek für Wirtschaftswissenschaften in Kiel (Německá ústřední knihovna ekonomických věd v Kielu).

3. Novostavby

Nové budovy ústředních knihoven mohou být, jak často vidíme na zahraničních příkladech, velmi spektakulární. Ale i v Německu vznikla v minulých letech řada novostaveb, které vzbudily rozruch a vyvolaly diskuse o estetice a funkcčnosti. Nově postaveny byly mj. ústřední městské knihovny v Augsburgu, Bielefeldu, Brémách, Frankfurtu, Hammu, Koblenzi, Krefel-

stavba v prostoru bývalého nákladního nádraží, v areálu A1 projektu Stuttgart 21. Monumentální kubus má čtyři vstupy orientované do čtyř světových stran a má devět nadzemních a dvě podzemní podlaží, přičemž každé podlaží je věnováno jedné tematické oblasti. Vnitřek kubusu plní funkci, která pro knihovnu není zrovna typická: „srdce“, krychlovitý volný prostor, má slou-

Městská knihovna Stuttgart

du, Mülheimu, Norimberku a Stuttgartu, celkově zrekonstruována pak byla knihovna v Lipsku. Ale i v menších městech, popř. městských částech, byly realizovány výjimečné projekty, jako např. knihovna na nádraží v Luckenwalde nebo knihovna mnichovské městské části Hasenbergel v Kulturním centru 2411. Momentálně se stavějí, případně plánují nové ústřední knihovny v Bonnu, Drážďanech, Duisburgu a další.

Za hlavním nádražím, v Evropské čtvrti, vyrostla nová městská knihovna jako první velká novo-

žit k rozjímání a zklidnění. Tento centrální, čtyři patra vysoký prostor obklopují knihovna pro děti, hudební knihovna a oddělení literatury faktu. Odděleno zdí vede schodiště do pátého patra, kde se nachází vlastní knihovna a čítárna s galeriemi. Na čtyřech patrech je umístěna literatura o městě a regionu, beletrie a světová literatura v sedmadvaceti jazycích. Úplně nahoře je kavárna a grafotéka. Městská knihovna ve Stuttgartu disponuje uživatelskou plochou 11525 m² resp. 18600 m² podlahové plochy, a díky tomu

je jednou z největších veřejných knihoven v Německu.

Knihovna je hojně vyhledávaná čtenáři a návštěvníky, přičemž výroky kritiků na její adresu sahají od „hrnaté vajíčko s překvapením“ přes „panelák“ až po „vzdušnost s jasným řádem“.

Působivá je ale každopádně.

V Norimberku byly zrestaurovány, přestavěny a rozšířeny budovy Luitpoldhaus a Katharinenkloster, aby mohly být na jediném místě v tzv. Vzdělávacím kampusu (Bildungscampus) sloučeny tři knihovny a správa. Myšlenkou, která se skrývá za tímto názvem, bylo vytvořit jeden společný kampus pro vzdělávání, média, informace a kulturu za účelem podpory celoživotního učení v Norimberku. Součástí této koncepce bylo i organizační sloučení městské knihovny s lidovou univerzitou. Cílem je překonat vzdělanostní a digitální propast mezi obyvatelstvem a zaměřit komunální nabídku vzdělávání na budoucnost. Nová ústřední knihovna tak funguje jako důležitý spojovací článek ke vzdělávacímu centru. S – nesmí zůstat samo na konci řádku propojením vzdělávacích zařízení, jako jsou lidová univerzita a knihovna, se setkáváme i v jiných městech.

Pozoruhodnou a dosud jinde neopakovanou praxí je, že výpůjčky všech médií jsou zdarma a neexistuje už ani roční poplatek. Místo toho knihovna vybírá tzv. poplatek za prodloužení, aby si uživatelé rozmysleli, kolik médií a na jak dlouho si vypůjčí.

V kampusu Umělecké univerzity Folkwang v Essenu-Werdenu byla v roce 2012 otevřena nová knihovna Folkwang. Díky velkorysé podpoře nadace Alfred Krupp von Bohlen und Halbach-Stiftung mají nyní studenti přístup k téměř 200000 médií: knihám, časopisům, notám, hudebníma audiovizuálním nosičům atd. Vedle fondu Folkwangu se zde nově společně nacházejí bývalá muzi-

*Centrum Jacoba a Wilhelma Grimma (univerzitní knihovna)
Humboldtovy univerzity v Berlíně*

kologická knihovna Poruhrské univerzity v Bochumi a dřívější fondy hudební pedagogiky z univerzity Duisburg-Essen. Díky tomu Folkwang disponuje jedním z největších muzikologických fondů v celém Německu.

Architektonický návrh novostavby je dílem ber-

línské architektonické kanceláře Maxe Dudlera, která navrhla i Centrum Jacoba a Wilhelma Grimma Humboldtovy univerzity v Berlíně, novou budovu ústřední knihovny, otevřenou v roce 2009.

Taktéž v Berlíně se nachází Filologická knihovna Svobodné univerzity, kterou v roce 2005 vyprojektovala proslulá anglická kancelář Foster and Partner. Této knihovně se také říká „The Brain – Mozek“.

Pět pater této výrazné budovy obepíná geometricky zakřivený kovový plášť se skleněnými prvky, v interiéru vytváří neobvyklý prostorový dojem taktéž klenuté vnitřní textilní pouzdro.

Budovu charakterizuje oddělení knižního fondu, pracovních míst a servisních zařízení (např. výpůjčky, infopultu) od správy knihovny, jejíž kanceláře se nacházejí v oddělené, již déle existující a zrekonstruované budově. Správní budova je s knihovnou přímo propojena chodbou a je v ní umístěn mj. i uzavřený depozitář pro cca 40000 svazků s pojízdnými regály, školící IT-místnost, pracovna pro skupiny a společenská místnost (lobby). Jednotlivé úrovně mají až na vstupní podlaží přibližně stejný půdorys. Regály na cca 800000 svazků jsou na každém patře uspořádány relativně kompaktně, aby se optimálně využila podlahová plocha, a podél zakřivených okrajů pater je rozmístěno 650 pracovních míst.

Jedna z nejzajímavějších novostaveb je tak zvané IKMZ (Informační, komunikační a mediální centrum) na Technické univerzitě v Cottbusu. Nevylovitelný název popisuje kombinaci služeb nové organizace, vzniklé integrací dříve samostatných jednotek. Díky tomu a díky zajímavé architektuře kanceláře Herzog & de Meuron se budova stala více než jen symbolem univerzity.

Stavba se vyznačuje zakřivenými vnějšími tvary. Díky tomu nemá žádnou zřejmou přední a zadní stranu. Třicet dva metry vysoká budova poutá pozornost a přitahuje. Dvouplášťová konstrukce fasády je z velké části skleněná. V interiéru se ve stropcích z kovové mřížoviny a ve stříbitých dveřích výtahů zrcadí rovnoběžně žluté, svět-

le zelené, rumělkové, tmavě modré a purpurové pruhy kaučukové podlahy. Prostory jsou velkorysé, protože architekti maximálně rezignovali na použití stěn. Vícepodlažnost budovy umožnila umístit obory odděleně do jednotlivých pater (2. až 7. podlaží). Budova je výjimečná svým transparentním a velkorysým pojetím, které podtrhuje začlenění vertikálních volných prostorů.

Vysokoškolská knihovna Technické vysoké školy ve Wildau byla v roce 2012 vyhlášena knihovnou roku zejména pro svou inovativnost a příkladné použití technologie RFID. Knihovna získala v roce 2007 novou budovu, tzv. Halu 10, která byla v roce 1921 postavena jako tovární budova bez členění na podlaží. Tato „novostavba“ je příkladem konverze, urbanistické přeměny funkce a obsahu již existující budovy. Z původní haly byly zachovány tři stěny (mimo východní) a nosníky jeřábové dráhy a střechy. Tyto prvky včetně cihlových zdí byly zrestaurovány, všechno ostatní je nové a mohlo být stavebně uzpůsobeno požadavkům na integraci RFID. Budova se vyznačuje velkorysími funkčními prostory, skleněnou kupolí a novou skleněnou fasádou, díky níž panuje v celé knihovně mimořádně příjemná a prosvětlená atmosféra.

Knihovna vévodkyně Amálie ve Výmaru se vedle pouhého faktu, že existuje, bohužel celosvětově proslavila také požárem ze 2. září 2004, který zničil historickou budovu knihovny (Zelený zámek). Dnes je budova již opět zrekonstruována. V roce 2005 bylo v celku historických budov (Červený a Žlutý zámek) zřízeno studijní centrum. Zámecký komplex tvoří rozmanité stavby z různých historických epoch (renezance, baroko až po poválečné přestavby zničených budov). Budovy jsou vzájemně propojeny i v podzemí. Trakt komplexu, který tvoří viditelnou součást městského prostoru, byl rozšířen o novou vstupní budovu a podzemní čtárnu s denním světlem. Srdcem novostavby je knižní kostka vložená do starého vnitřního dvora osvětlená 16 velkými stropními okny. Díky kontrastu „drs-

Studijní centrum Knihovny věvodkyně Anny Amálie ve Výmaru

né“ vnější strany z pohledového betonu a „jemné dřevěné skořápky“ uvnitř je tento geometrický interiér moderním příkladem zdařilé konverze, nalezení nového využití pro historickou budovu.

Ve stádiu přípravy projektu případně výstavby se momentálně nacházejí novostavby pro Historické a kulturní vědy Svobodné univerzity v Berlíně a nová ústřední knihovna univerzity v Osnabrückeru.

4. Kampaně a projekty

V Německu se slaví den knihoven 24. října, protože v tento den roku 1828 Karl Benjamin Preusker otevřel v Großenhainu první veřejnou knihovnu v Německu – Vlasteneckou občanskou knihovnu (Vaterländische Bürger-Bibliothek). Proto se národní akce konají většinou v tento den nebo v souvislosti s tímto datem. Německý svaz knihoven (Deutsche Bibliotheksverband e.V.) ve spolupráci s knihovnami a s podporou Spolkového ministerstva pro vzdělávání a výzkum, sponzorů, četných mediálních partnerů a mnoha prominentních osob-

ností coby kmotrů akce v uplynulých šesti letech pořádal celoněmecký týden **Sejdeme se v knihovně: Informace má mnoho tváří**. Tato kampaň upozorňovala na to, že knihovny jsou důležitými partnery pro kompetentní zacházení s informacemi a médii, na podporu čtenářství, vzdělávání a na celoživotní vzdělávání. Cílem čtení, výstav, workshopů, nocí knihoven a celé řady dalších akcí bylo rozšířit a upevnit veřejné povědomí o inovativních službách a kreativních nabídkách knihoven.

Kampaň prokázala, že knihovny jsou – v soula-

du s doporučeními komise Kultura v Německu Německého spolkového sněmu – nenahraditelnými vzdělávacími a kulturními zařízeními, které je potřeba intenzivněji než dosud integrovat do vzdělávacích koncepcí spolkových zemí. Cílem bylo zviditelnit přínos knihoven. Prostřednictvím zákonů o knihovnách by mělo být zakotveno vzdělávací poslání knihoven, vytvořen pro jejich fungování závazný politický rámec a plány na rozvoj knihoven a knihovnické koncepce spolkových zemí a obcí měly být sjednoceny v celonárodním plánu rozvoje knihoven.

Německý knihovnický svaz knihovny podpořil v oblasti PR výstupy v nadregionálních a regionálních médiích, webovou stránkou kampaně, centrálním kalendářem akcí, „Zprávou o situaci knihoven“ a centrálními akcemi při zahájení i zakončení – a poskytl jim zdarma propagační nástroje jako plakáty, záložky a pozvánky s jednotným corporatedesignem. Každý rok se ve více než tisíci knihoven konalo cca 5000 akcí, kterých se zúčastnilo půl milionu návštěvníků.

TREFFPUNKT BIBLIOTHEK Information hat viele Gesichter

Podařilo se vzbudit značnou pozornost a spolupráce byla úspěšná i z hlediska vzdělávací a kulturní politiky. Proto padlo rozhodnutí, že ačkoliv financování této kampaně už skončilo, bude tato imageová kampaň pokračovat a v letech 2014-2017 se bude dále rozvíjet pod názvem **Knihovní síť**. Cílem je přiblížit široké veřejnosti ještě více digitální nabídky a vzdělávací projekty knihoven. Kampaň má v následujících třech letech knihovnám poskytnout platformu, v jejímž rámci by se mohly aktivně zabývat mezinárodním digitálním vývojem ve společnosti, nacházet trendy a pracovat s nimi a ve vzájemné spolupráci dále rozvíjet lokální strategie knihoven. Nová kampaň představuje důležité digitální na-

bídky a služby, moderní formáty akcí a aktuální trendy v knihovnictví. Moto kampaně **Knihovní síť** na rok 2014 znělo: Digitální knihovna?

Prostřednictvím programu „Silní díky kultuře“ (Kultur macht stark) podporuje Spolkové ministerstvo pro vzdělávání a výzkum mimoškolní možnosti kulturního vzdělávání pro děti a mládež se vzdělávacím hendikepem. Tyto vzdělávací nabídky poskytují lokální instituce a spolky, které se za tímto účelem spojují do tzv. aliancí pro vzdělání. Německé knihovny se tohoto projektu účastní formou modulu „**Silní díky čtení: čtení a digitální média**“.

Knihovny a další instituce kulturního vzdělávání mají v rámci „Silní díky čtení: čtení a digitální média“ za úkol iniciovat ve svých městech a obcích aktivity, které by vzdělávací nabídky uskutecňovaly a společně zprostředkovávaly radost ze čtení.

Veškeré nabídky v rámci projektu rámci „Silní díky čtení: čtení a digitální média“ by měly být realizovány lokálně a se zapojením minimálně tří institucí. Aliance pro vzdělávání v jejich činnosti podporují dobrovolníci, kteří jsou na celoněmecké úrovni zdarma školeni v problematice podpory čtenářství s využitím digitálních médií. Cílem je dlouhodobě propojit lokální aktéry, posílit zapojení občanské společnosti za účelem lepšího vzdělání.

Děti a mládež vyrůstají v digitálním světě. V tomto světě hrají klasická média stejnou roli jako nové digitální nabídky. Mladí často využívají a zpracovávají témata napříč médii. Předpokladem pro tento způsob využívání médií je ale vždy schopnost číst a osvojovat si mediální obsahy prostřednictvím čtení.

Projekt „Silní díky čtení: čtení a digitální média“ má zprostředkovávat radost ze čtení, prohlubovat čtenářské, informační a mediální kompetence, zlepšovat šance na vzdělání, podpořit trvale udržitelné propojení místních aktérů a posílit zapojení občanské společnosti v otázkách vzdělávání.

Projekt podporuje čtenářství cílových skupin pomocí opatření pro pět věkových skupin (děti

a mladiství znevýhodnění v otázkách vzdělávání od 3 do 5 let, od 6 do 8 let, od 9 do 12 let, od 13 do 15 let a od 16 do 18 let). Základ vždy tvoří čtený příběh. Zázitek ze čtení prohlubuje využití digitálních médií. Díky nim je lze sdílet a kreativně rozvíjet.

Na realizaci projektu se podílejí dobrovolníci s podporou spisovatelů a pedagogických pracovníků. Dobrovolníci jsou na plnění svých úkolů připravováni v rámci specializovaných školení. Vzdělávací program vyvinula nadace Digitální příležitosti a nabízí bezplatná školení po celém Německu.

Všechna opatření provádějí společně minimálně tři instituce sdružené v alianci, což má posílit mimoškolní kulturní vzdělávání na lokální úrovni. Aliance se zavazuje spolupracovat minimálně dva roky a minimálně jednou ročně provést vybrané vzdělávací opatření. Mimo knihoven jsou k účasti vyzvány školky, školy nebo učiliště, spolky, zařízení pro mládež a mládežnické svazy, zařízení sociální péče, přístěhovalecké organizace, církevní instituce nebo knihovny. O podporu jsou výslovně požádáni dobrovolníci.

Od 15.11. 2013 v knihovnách v celém Německu probíhá program na podporu čtenářství v raném věku „Čtenářský start – tři milníky čtení“ („Lesestart – Drei Meilensteine für das Lesen“) podobný britskému „bookstart“. Realizátorem je z pověření Spolkového ministerstva pro vzdělávání a výzkum Nadace čtení.

Cílem je přivyknout děti v raném věku čtení, zejména děti, které vyrůstají v prostředí, které je v otázkách vzdělávání znevýhodňuje nebo kde se dětem málo čte. Pro zdar projektu jsou německé veřejné knihovny ideálním partnerem. Díky svým nabídkám umožňují plošně provádění a zajišťují dlouhodobé a sociálně účinné působení programu. Dosud se do programu zapojilo více než 4500 knihoven.

„Čtenářský start – tři milníky čtení“ provází děti a rodiče v průběhu rozhodujících let raného věku až po začátek školní docházky. Během osmi let trvání projektu bude předáno celkem

4,5 milionu startovacích čtenářských balíčků pro děti různého věku. Každý balíček obsahuje knižku přiměřenou věku dítěte a tipy a informační materiály pro rodiče – rady, jak mohou u svého dítěte podpořit čtení a jaké nabídky v jejich okolí existují, jsou sepsány také v polštině, ruštině a turečtině.

Čtenářský start I se zaměřuje na roční děti a jejich rodiče. V tomto období jde o to, aby si rodiče uvědomili, jak důležité jsou pro rozvoj dítěte knihy a předčítání. Při šesté preventivní prohlídce jim ošetřující dětský lékař/lékařka předá startovací čtenářský balíček. V něm najdou knižku, čtenářské tipy pro rodiče v několika jazycích a informace o místních iniciativách a nabídkách pomoci.

Čtenářský start II je zaměřen na děti od tří let a jejich rodiče. Děti a rodiče opět dostanou startovací čtenářský balíček, tentokrát ale v místních knihovnách, které za tímto účelem úzce spolupracují s komunálními a sociálními zařízeními, např. zařízeními předškolní péče. Děti a rodiče se tak seznámí s místem, které je pro čtení a předčítání naprosto zásadní.

Čtenářský start III se obrací na rodiče a děti v okamžiku zahájení školní docházky. Třetí startovací čtenářský balíček, který děti dostanou ve škole, je napomáhá motivovat k tomu, aby si samy četly, a upozorňuje rodiče, že děti jsou v této klíčové fázi učení do značné míry odkázány na jejich podporu. Nezávislí vědečtí pracovníci v průběhu celého trvání programu ověřují, zda se děti zapojené do „čtenářského startu“ skutečně lépe učí číst, do jaké míry jim rodiče více čtou a nakolik své děti při čtení podporují.

5. Svazy

Od počátku 20. století byla založena řada uskupení zastupujících zájmy německého knihovnictví: jednotlivých typů knihoven, odborných zaměření, určitých funkcí, profesních skupin, zastupujících regionální zájmy a také mezinárodní zájmy. Počet těchto uskupení, z části s dlouholetou tradicí, se kolem přelomu tisíciletí snížil díky slučování a novému zaměření příslušných struktur. Kromě toho se opět upustilo od snah do spolkové struktury a konferencí silněji integrovat informační vědy.

BID (Bibliothek & Information Deutschland, Knihovna & Informace Německo) se sídlem v Berlíně je zastřešující organizací německého knihovnictví. Momentálně sdružuje Německý svaz knihoven (Deutscher Bibliotheksverband, dbv), profesní svaz Berufsverband Information Bibliothek (BIB), Svaz německých knihovníků (Verein Deutscher Bibliothekare – VDB), firmu ekz.bibliotheksservice GmbH a Goethe-Institut. Z toho je patrné, že se jedná nejen o svaz institucí a o dva zaměstnanecké svazy, ale i o zařízení, která jsou německému knihovnictví velmi blízká. Cílem BID je podpora vzdělávání, kultury a vědy zejména formou zprostředkovávání informací a vědění, podpory využívání moderních informačních technologií a inovací při poskytování informací knihovnami coby neomezeně přístupnými vzdělávacími a kulturními zařízeními, a dále rozvoj knihovnictví jakožto záruky demokratického vytváření informací a vědění. Předseda BID, v současnosti Dr. Heinz-Jürgen Lorenzen, je považován za mluvčího německého knihovnictví.

BID pověřuje vypracováním stanovisek k aktuálním a zásadním trendům v knihovnictví a ke

speciálním tématům knihovnické politiky pracovní skupiny a komise. V současnosti jsou v BID aktivní dvě komise: etická komise a BI-International. BI-International pod vedením předsedkyně Suzanne Riedel v Německu koordinuje mezinárodní transfer know-how na poli knihovnictví, informačních služeb a příbuzných oblastí. Růz-

IKMZ (knihovna Technické univerzity) Cottbus

nými způsoby podporuje mezinárodní výměnu odborných informací na bilaterální i multilaterální úrovni, především prostřednictvím podpory profesního dorostu. Práce BI-International probíhá zejména formou projektů. Mezi hlavní úkoly patří vysílání německých expertů na odborné pobyty do zahraničí, hostování zahraničních expertů v Německu a budování mezinárodních sítí a podílení se na nich. Každé tři roky BID pořádá v návaznosti na knižní veletrh v Lipsku knihovnický kongres.

dbv (Deutscher Bibliotheksverband, Německý svaz knihoven) je svaz institucí, jeho členy jsou tudíž knihovny. Je rozdělen do sekcí v závislosti na regionu, zaměření a velikosti. Zastupuje knihovny hlavně na poli knihovnické po-

litiky. Činí tak prostřednictvím lobování v zemských parlamentech, na ministerstvech a ve vřcholových svazech. Snaží se ovlivňovat parlamentní rozhodovací procesy a legislativu, která by na knihovny mohla mít vliv. Tuto činnost po odborné stránce zajišťují odborné komise sestavené k následujícím tématům: knihovna a škola, služby, nákup a rozvoj fondu, mobilní knihovny, informační kompetence, interkulturní knihovnictví, knihovny pro děti a mládež, služby zaměřené na klienty, management a právo.

BIB (Berufsverband Information Bibliothek) je největší nadoborový profesní svaz v oblasti knihovnictví a informačních služeb, tj. členy jsou zaměstnanci knihoven bez ohledu na vzdělání a profesní zařazení. BIB sám sebe chápe jako síť pro odbornou komunikaci. Regionálně je členěn do 15 zemských skupin. Jedním z hlavních těžišť jeho práce je další vzdělávání. Svaz má odborné komise pro oblasti: vzdělávání a profily profese, zařazení do skupin a mzdy, další vzdělávání, one-person-librarians, marketing a komunikace svazu a web. Komise poskytují praktickou pomoc a vypracovávají písemná stanoviska.

6. Časopisy

Německé knihovnictví a informační služby mají řadu publikačních a svazových tiskových orgánů, ať již se jedná o magazíny jednotlivých velkých knihoven jako např. *Dialog s knihovnami* (*Dialog mit Bibliotheken*) Německé národní knihovny, která v něm informuje o svých aktivitách a nabídce služeb, nebo společný časopis státních knihoven v Berlíně a Mnichově *Magazin knihoven* (*Bibliotheksmagazin*). Vycházejí i regionální časopisy jako například ProLibris svazu knihoven spolkové země Porýní-Vestfálsko.

Nejrozšířenější je *BuB – Fórum pro knihovny a informační služby*, nadoborový odborný časopis

BIB společně s VDB každoročně pořádá Den knihovníků, který je nejvýznamnější celonárodní akcí v rámci dalšího vzdělávání. BIB také vydává odborný knihovnický časopis s nejvyšším nákladem v Německu, *BuB – Fórum pro knihovny a informační služby* (*BuB – Forum Bibliothekund Information*) a ročenku veřejných knihoven.

VDB (Svaz německých knihovníků) je nejstarší knihovnické sdružení, které však sdružuje pouze zaměstnance vědecké knihovnické služby. Tematicky se zaměřuje na vzdělávání, právo v každodenním profesním životě a řízení profesní kariéry. V současnosti má VDB pět komisí na témata: profesní kvalifikace, práce odborných referátů, právní otázky, informační kompetence a management. Jednou za dva roky VDB vydává ročenku německých knihoven, která obsahuje především adresy a informace vědeckých knihoven.

Všechna tato sdružení jsou buď prostřednictvím BID členem evropského zastřešujícího svazu EBLIDA nebo samostatně členem IFLA a v rámci národního výboru IFLA se aktivně zapojují do mezinárodního dění na poli knihovnictví.

sektoru knihoven a informačních služeb v německojazyčné oblasti. Jeho obsah tvoří články, komentáře, diskusní příspěvky, rozhovory, novinky a zprávy z tematické oblasti veřejných a vědeckých knihoven a vzdělávací a kulturní politiky. Mezi autory píšícími pro časopis najdeme – vedle knihovníků a odborníků z oblasti informačních věd z Německa i zahraničí – i vysokoškolské pedagogy, politiky, spisovatele a novináře. *BuB – Fórum pro knihovny a informační služby* vychází desetkrát do roka, přičemž třikrát ročně jsou čísla časopisu po vydání papírové verze přístupná i online. Jednotlivé příspěvky a obsah jsou dostupné přímo.

Knihovnická služba (Bibliotheksdienst) dříve bývala tiskovým orgánem zastřešujícího svazu BID a vychází desetkrát ročně. Jednotlivá čísla jsou dvanáct měsíců po vydání volně dostupná.

Časopis pro knihovnictví a bibliografii (ZfBB) vychází šestkrát ročně a zabývá se převážně otázkami vědeckých knihoven. Proto v něm také vycházejí sdělení Svazu německých knihovníků. *bit-online* vychází šestkrát ročně a obsahuje ze-

jména odborné příspěvky, rozhovory a reportáže zaměřené a technické a vědecké aspekty, ne však výlučně. Tento časopis doplňuje knižní řada. Na knihovnických dnech a kongresech se jeho redakce pravidelně ujímá role zpravodaje a zprávy předkládá v podobě congress-news. Předplatitelé mají kdykoliv neomezený online přístup k plnému znění, jinak jsou starší vydání přístupná v internetovém archivu.

7. Vysoké školy se studiem knihovnictví

V německých knihovnách se v současnosti setkáváme se čtyřmi knihovnickými odbornými vzdělávacími programy:

- odborný pracovník mediální a informační služby (FAMI, dříve knihovnický asistent), tříletý obor v rámci duálního vzdělávání, teoretická výuka probíhá na učňovských akademických nebo školách, praktická výuka v příslušné knihovně
- certifikovaný odborný ekonom pro mediální a informační služby – jedná se o dálkové studium při povolání, které navazuje na vzdělání odborného pracovníka
- bakalář knihovnictví a informační vědy, knihovnictví a informačního managementu a po-

dobné názvy. Knihovnické studium probíhá zpravidla na odborných vysokých školách nebo katedrách větších univerzit a trvá šest až sedm semestrů. Studium s různými zaměřeními lze absolvovat v Berlíně, Darmstadtu, Hamburku, Hannoveru, Kolíně nad Rýnem, Lipsku, Mnichově, Postupimi a Stuttgartu.

- magistr knihovnictví a informačního managementu, managementu informací a vědy a podobné názvy navazujícího studia, obvykle v délce tří až čtyř semestrů.

Univerzitní studijní obor knihovnictví existuje pouze na Humboldtově univerzitě v Berlíně na Ústavu knihovnictví a informační vědy, který nabízí i dálkové postgraduální studium.

8. Aktuální výzvy, problémy a projekty

- Využívání a půjčování digitálních médií

Firma divibib, dceřiná společnost poskytovatele služeb pro knihovny ekz.bibliotheksservice, začala již v roce 2005 budovat platformu umožňující půjčování digitálních médií pro veřejné knihovny. Platforma umožňuje časově omezené využívání médií on-line nezávisle na otevírací době knihovny, stahování a tím i výpůjčky elektronických knih, audií, novin, časopisů, videí a hudby. Tuto platformu a nabídku více než 160000 titulů z 1200 nakladatelství využívá více než 1900 knihoven v Německu, Rakousku a Švý-

carsku. Knihovny platformu využívají buď samostatně nebo ve sdruženích, přičemž se můžeme setkat s různými názvy, jako např. Onleihe, eAusleihe, netBIB24.

Digitální půjčování prostřednictvím internetu je koncipováno pro mobilní koncová zařízení jako tablety, iPady, iPhone a smartfony s platformou Android, ale také pro osobní počítače. Downloady lze používat jen v průběhu stanovené výpůjční doby, přičemž uživatelé médií nemusí aktivně vracet. V některých oblastech a pro některé programy navíc již existuje možnost strea-

mování, takže soubor lze používat, aniž by bylo nutné jej nejdříve stáhnout. V roce 2013 registrovaní čtenáři knihoven provedli více než 8 milionů stažení. Mezitím se na trhu etablovaly i další platformy, ale většinou svou digitální nabídkou bez spojitosti se službami knihoven propagují výrazně dražší formy předplatného.

Elektronické časopisy a knihy, které lze používat za určitých specifikovaných podmínek, již delší dobu nabízejí svým čtenářům také vědecké knihovny. V tomto případě se však jedná o uzavřený, vymezený okruh uživatelů a pro získávání vědecké literatury platí jiné rámcové podmínky. Pro oba typy knihoven se však s tímto tématem pojí právní problém evropského práva. Při opatřování digitálních, nehmotných médií se musí na rozdíl od koupě hmotného média uzavírat licenční smlouvy, které se mohou v otázkách ceny, možnosti využívání, lhůt apod. velice lišit. U veřejných knihoven je navíc situace taková, že zejména velká nakladatelství s širokým záběrem odmítají veřejným knihovnám poskytovat licence, takže je pro čtenáře knihoven ve formě elektronických knih dostupných např. jen 40% bestsellerů. Německý svaz knihoven proto požaduje, aby se k elektronickým knihám přistupovalo stejně jako k tištěným knihám. Aktuální koaliční dohoda SPD a CDU z prosince 2013 obsahuje ustanovení, že vláda v příštím legislativním období prověří, jestli by mělo být legislativně zakotveno právo veřejných knihoven získávat licence na elektronické knihy.

Rovné postavení knih a eknih z hlediska legislativy se však již chystá v otázce daně z přidané hodnoty. V Německu se dosud snížená sazba DPH ve výši 7 % týká jen tištěných knih. Na elektronické knihy a audioknihy se vztahuje běžná sazba 19 %. Spolková vláda plánuje snížení sazby DPH pro elektronické knihy a audioknihy na úroveň platnou pro tištěné knihy. Nejprve to však bude platit patrně jen pro audioknihy.

Evropská směrnice o společném systému daně z přidané hodnoty pro ně již nyní umožňuje zavést místo 19 % sníženou sazbu 7 %. Avšak pro elektronické knihy, noviny a další elektronická informační média směrnice EU ve své nynější podobě tuto možnost zatím nepřipouští. Pro-

to se Německo bude „v rozhovorech a jednáních na evropské úrovni důrazně zasazovat za zavedení příslušné výjimky“.

Zavádění RFID

V mnoha vědeckých i veřejných knihovnách byla v uplynulých letech zavedena technologie RFID. Tato forma automatizace byla téměř vždy spojena s personálními úsporami, avšak ne vždy došlo k převedení personálu do jiných oblastí za účelem zlepšení služeb. Zejména novostavby z posledních let byly projektovány s ohledem na tuto technologii. Její začlenění do již existujících budov bývá výrazně nákladnější.

Možnosti úspor a konsolidace pracovních postupů v personální oblasti spočívají při využívání systému RFID v tom, že se proces výpůjčky a vrácení přenesou na čtenáře/čtenářky, vrácená média se třídí strojově a placení probíhá prostřednictvím platebního automatu.

Díky tomu lze rozšířit spektrum služeb na 24 hodin 7 dní v týdnu v tom smyslu, že alespoň vrácení médií je možné prakticky kdykoliv. Některé vědecké knihovny s pomocí tohoto technologického pokroku rozšířily svou nabídku služeb na nepřetržitou otevírací dobu.

Ve veřejných knihovnách se na rozdíl od skandinávských zemí a jejich knihoven ještě nepodařilo rozšířit otevírací dobu bez navýšení personálu, zato však s podporou technologií, ale diskutuje se o tom.

Otevřeno v neděli

Velmi intenzivně a kontroverzně se diskutuje o tom, zda by veřejné knihovny měly mít možnost, respektive zda by měly požadovat změnu zákona tak, aby mohly mít otevřeno i v nedě-

li. V pozadí těchto diskusí stojí zákon o pracovní době, který principiálně nepřipouští práci zaměstnanců v neděli a o svátcích. Pochopitelně existují také výjimky, např. pro hasiče, nemocnice, ve sportovní oblasti, v cestovním ruchu apod. V zákoně jsou uvedeny neziskové církevní akce, muzea a prezenční vědecké knihovny, takže v neděli mohou mít otevřeno církevní a vědecké knihovny, nikoliv však knihovny veřejné. Zejména Německý svaz knihoven požaduje v této oblasti zrovnoprávnění, aniž by však kterákoliv knihovna měla povinnost mít v neděli otevřeno. Měla by však dostat tuto zákonnou možnost. Odbory jsou v této otázce jiného názoru, protože počet lidí, kteří musí v neděli pracovat, v uplynulých letech stále stoupal. Vzhledem ke službám on-line, které jsou v nabídce knihoven již dnes, není podle odborů další rozšiřování potřeba a nepřineslo by to ani další zlepšení kvality služeb na straně knihovny. Na druhou stranu se však nejfrekventovanější vzdělávací a kulturní zařízení chce přizpůsobit změněným životním podmínkám a volnočasovým a vzdělávacím návykům lidí – což je konflikt, který bude jistě trvat i nadále.

Knihovna jako místo vzdělávání

V uplynulých letech se oblast „učení a vzdělávání“ stále více dostávala do zorného pole knihoven. Proto byla posilována a systematicky rozšiřována spolupráce se školami v podobě mediálního partnerství. To se týkalo především institucionalizovaného učení. V nedávné minulosti veřejné knihovny přišly s koncepty neformálního a individuálního učení. Na jednu stranu je tato skupina velmi nehomogenní, na druhou stranu však má velice specifické potřeby a očekávání. Nicméně se ale ukázalo, že čím dál tím větší počet čtenářů knihovny nevyužívá jen kvůli výpůjčkám, ale chce s fondem více pracovat v jejich prostorách.

V rámci projektu byly vyvinuty a implementovány digitální služby a nabídky, které vycházejí z očekávání a potřebám těchto klientů vstříc. S pojmem „místo učení“ se rovněž pojí i interié-

rová realizace, takže byla vypracována doporučení a vznikly modelové příklady symbiózy digitálního a reálného místa.

Od roku 1949 existuje při vědeckých knihovnách národní program sbírek, tzv. Program zajištění literatury vybraných oborů (Sondersammelgebietsprogramm, SSG), podporovaný Německou společností pro výzkum (Deutsche Forschungsgemeinschaft, DFG). Pomocí kooperovaných akvizic se mělo zajistit, aby důležitá specializovaná odborná a vědecká literatura včetně šedé literatury z domova i zahraničí byla zastoupena alespoň jedním exemplářem ve vědecké knihovně. Po evaluačním procesu a diskusích se Německá společnost pro výzkum rozhodla, že tuto podporu zaměří novým směrem. Dosaďované shromažďované obory podporované DFG budou převedeny do nového podpůrného programu „Odborné informační služby pro vědu“:

- Skupina 1 (byla převedena v roce 2013): Sociální vědy a odborně definované shromažďované obory humanitních věd mimo: jazyk/literatura, historické vědy, etnologie.
- Skupina 2 (byla převedena v roce 2014): Přírodní vědy, systematické vědy, mapy.
- Skupina 3 (byla převedena v roce 2015): Regionálně definované shromažďované obory a jazyk/literatura, historické vědy, etnologie, noviny.

Péče o shromažďovaný obor se zásadně liší od úkolu provozovat odbornou informační službu, protože na to neexistují jednotné předpisy. V budoucnu bude rozhodující pouze to, aby péče co nejlépe reflektovala potřeby odborných komunit s cílem poskytnout odpovídající nabídku služeb. Takto stanovené zadání předpokládá, že každá odborná informační služba bude mít pokud možno jednoznačný – avšak nikoliv exkluzivní – vztah k určitým oborům nebo odborným komunitám. Takovýto vztah v rámci „shromažďovacího plánu“ dobíhajícího systému shromažďovaných oborů ne vždy a ne nutně existoval. Restrukturalizace systému tedy vyžaduje příslušnou změnu systematicky oborů.

Nejdůležitějším úkolem univerzitních knihoven je samozřejmě poskytovat příslušnou literaturu a informace pro potřeby výzkumu, výuky a studia. Avšak se zdroji, které jsou momentálně k dispozici, není možné efektivně pokrýt poptávku ve smyslu očekávaných služeb. Proto se na regionální a národní úrovni vede intenzivní diskuse o kooperaci. To se týká především externích poskytovatelů služeb, kteří vznikali od 70. let v podobě centrál regionálních sdružení knihoven. Zejména v Porýní-Vestfálsku, spolkové zemi s nejvyšším počtem vysokých škol, se velmi intenzivně zabývali zjišťováním potřeby a analýzou portfolia služeb německých sdružení knihoven. Identifikovali celou řadu možných oblastí rozvoje knihoven, které se jeví jako maximálně relevantní.

Jedná se především o vytvoření managementu identity včetně komplexního konceptu rolí tak, aby každému uživateli byly poskytnuty přesně ty informace, které potřebuje k tomu, aby mohl plnit svoje úkoly, a k nimž mu budou přidělena přístupová práva podle jeho role, tedy podle toho, zda je studentem nebo vědeckým pracovníkem univerzity.

Dalším cílem je vytvořit informační portály, které by zajišťovaly přístup nejen ke knihovnickým informačním zdrojům, jako např. DiscoveryServices, ale i ke všem dalším univerzitním informačním systémům. Tyto personalizované portály budoucnosti by měly zahrnovat funkce jako např. AlertingServices, osobní seznamy literatury apod. Stále více finančních prostředků vysokoškolských knihoven plyne do licencování elektronických informačních médií, ačkoliv někdy není zajištěna jejich dlouhodobá dostupnost. Proto získává stále větší význam problematika open-access publikací. Dlouhodobě a spolehlivě dostupné však musí být nejen výstupy aktuálních výzkumů, ale také dodatečně digitalizované informace. Diskutuje se o možnostech vytvoření nadregionální infrastruktury a modelech dlouhodobé archivace.

Konference rektorů vysokých škol (HRK) považuje za prioritní následující aspekt, který je nezbytný pro úspěšné studium, jakož i efektivní vý-

uku a výzkum: informační kompetence coby klíčová kvalifikace. HRK vydala doporučení „vysoká škola v digitálním věku – chápat digitální kompetenci nově – řídit procesy jinak“:

- Posílit informační kompetenci studentů, tzn. výukové aktivity, které zprostředkovávají informační kompetenci, by se měly stát integrálnější součástí kurikula a měly by být pokud možno nabízeny plošně. U různých a různými aktéry nabízených výukových aktivit, které mají za cíl zprostředkovávat informační kompetenci, by se měl více než dosud klást důraz na vzájemnou koordinaci a provázanost.

- Zajistit informační kompetenci vyučujících znamená, že vyučující mají rozvíjet svou informační kompetenci, aby ji mohli studentům věrohodně zprostředkovávat. Měli by se více účastnit školení a tréninků v oblasti informační kompetence, např. organizovaných centry pro vysokoškolskou didaktiku a mediálními centry.

- Zlepšovat informační kompetenci ve výzkumu znamená, že by vědci a vědkyně měli dále rozvíjet svou informační kompetenci související s výzkumem, a to tak, že se budou účastnit příslušných kvalifikačních programů. Proto je potřeba, aby tyto kvalifikační programy byly více než dosud začleňovány do kurikulů graduálního a postgraduálního vzdělávání. Tato opatření by měla doplnit zakládání kompetenčních sítí. Jeví se jako smysluplné, aby se na podporu každé perspektivní oblasti informační kompetence v oblasti výzkumu (např. e-publishing a open access, virtuální výzkumné prostředí) založila zvláštní kompetenční síť. Tuto síť by koordinovala instituce, která v celoněmeckém měřítku v dané tematické oblasti odborně vyniká.

- Změnit interní struktury vysokých škol, podpořit informační kompetenci vedení vysokých škol tak, aby vedení bylo schopné měnit struktury a procesy v rámci interní „governance“. Vedení by mělo být schopné svou vůli implementovat nutně změny v rámci vysoké školy přesvědčivě komunikovat, vytvořit strategii managementu informací a v jejím rámci deklarovat posílení informační kompetence jako prioritní cíl vysoké školy.

Ve vedení školy by měla být osoba odpovědná za témata „informační infrastruktura“ a „zlepšování informační kompetence“, která by za celý proces nesla odpovědnost. Kromě toho by vedení školy mělo mít přímou odpovědnost za procesy vázané na IT v rámci celé školy.

Aby bylo možné tyto požadavky na zprostředkování informační kompetence ve vědeckém kontextu splnit, musí být pochopitelně vybudovány potřebné struktury a zajištěno financování.

Existují různé přístupy a jsou zformulovány různé teze, jak zajistit budoucnost vědeckých knihoven. Jednak zaznívá zásadní tvrzení, že

Filologická knihovna Svobodné univerzity v Berlíně

o budoucnosti knihoven rozhodne to, jestli je univerzity a výzkumná zařízení ještě vůbec budou považovat za potřebné a budou je chtít začlenit do budoucích struktur governance – viz výše, čímž by se knihovny staly integrální součástí výzkumných a vzdělávacích systémů. Za tím se skrývá otázka, jakými informačními služ-

bami budoucnosti se budou vědecké knihovny etablovat a odůvodňovat své právo na existenci v rámci výzkumu a vzdělávání.

Na mnoha vysokých školách již univerzitní knihovna nehraje výlučnou roli poskytovatele informací, ale nabízí infrastrukturu pro doplňující služby, např. podporuje výzkumníky při publikaci, poskytuje centrální datový servis pro správu, zpracování a zpřístupňování jejich dat a publikací, zlepšuje dostupnost výsledků výzkumu. Vznikají tak inovativní modely přístupu k digitálním obsahům a také se takto posiluje volný přístup k odborným publikacím (open access). Protože můžeme vycházet z toho, že vědecké publikace v budoucnosti již nebudou k dispozici pouze – pokud vůbec – ve vytisknutelné podobě, ale budou vytvářeny cross-mediálně, budou muset vědecké knihovny v budoucnosti nabízet služby, které by této formě ukládání, zpřístupňování a zprostředkování médií odpovídaly.

Linky a odkazy:

www.bibliothekdesjahres.de

www.bibliotheksportal.de/

www.bibliothekstatistik.de

www.bibliothekerverband.de/dbv/auszeichnungen/bibliothek-des-jahres.html

http://www.brd.nrw.de/schule/privatschulen_sonstiges/pdf/Lernort_Bibliothek_-_auf_dem_Weg_in_eine_digitale_Zukunft.pdf

www.buendnisse-fuer-bildung.de/index.php

www.lesestart.de/bibliotheken.html

www.onleihe.de

www.publizistenpreis.de

www.treffpunkt-bibliothek.de

www.zlb.de/fachinformation/spezialbereiche/bibliotheksbauarchiv.html?de_bibliotheksbauarchiv

www.bib-info.de

www.bibliothekerverband.de

www.bideutschland.de

www.vdb-online.org

www.b-u-b.de

www.b-i-t-online.de

<http://marvin.bibliothek.uni-augsburg.de/cgi-bin/daps2.pl?instliste=hochschule>

Autoři barevných fotografií na obálce: Roman Giebisch, Ladislav Kurka, Jean-Marie Reding.

Autoři v textu: archiv redakce.

Nahoře: Státní knihovna v Berlíně, dole Městská knihovna Augsburg

Dole: vlevo Zemská a univerzitní knihovna Drážďany, vpravo Bavorská státní knihovna Mnichov

IKMZ (knihovna Technické univerzity) Cottbus

0 autorovi

Zvláštní číslo Bulletinu SKIP 2014 Německé knihovnictví zpracoval Klaus – Peter Böttger, známá osobnost německého knihovnictví. Obor vystudoval v Kolíně nad Rýnem. Dlouhá léta byl ředitelem Městské knihovny v Mülheimu, od roku 2009 působí jako ředitel městské knihovny v Es-senu. Pracuje v knihovnických spolcích, naposledy jako prezident EBLL-DA (Evropské kanceláře knihovnických informačních a dokumentačních sdružení). Je autorem publikace Basiskennntnis Bibliothek (v r. 2011 5. vydání a mnoha časopiseckých článků). Ve volném čase běhá dálkové tratě, hlavně maraton.

Poslední zvláštní čísla Bulletinu SKIP

2012 Čínské knihovnictví
2013 Turecké knihovnictví

Připravovaná zvláštní čísla Bulletinu SKIP

2015 Jihokorejské knihovnictví
2016 Rakouské knihovnictví

bulletin skip

ZVLÁŠTNÍ ČÍSLO – ROČNÍK 23 (2014)

Odpovědný redaktor – Ladislav Kurka
Elektronické vydání – ROČNÍK 12

Šéfredaktor: PhDr. Ladislav Kurka, kontakt: tel.: 737 331 728, e-mail: ladislav.kurka@mlp.cz.
Redaktoři: Mgr. Roman Giebisch, Ph.D., e-mail: roman.giebisch@nkp.cz., Mgr. Linda Jansová, Ph.D., e-mail: skolkova@chello.cz. Ediční komise SKIP: Bc. Kateřina Bajo, Stanislava Benešová, PhDr. Marcela Buřilová, Mgr. Adéla Dilhofová, PhDr. Libuše Foberová, Ph.D., Bc. Kateřina Hubertová, Mgr. Alena Otrubová, Mgr. Veronika Peslerová, Mgr. Jindřich Pilař, PhDr. Ila P. Šedo, Mgr. Lenka Šimková, RNDr. Alena Volková Balvínová. **Vydává:** 5x ročně Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR s příspěvním dotace Ministerstva kultury ČR. **DTP:** Silvie Hejlová, silva.hejlova@seznam.cz. **Vytištěno** ve spolupráci s firmou Ceiba s.r.o.

Adresa elektronického vydání: <http://skip.nkp.cz/Bulletin/Bulletin.htm>. **Technická redakce elektronického vydání:** Mgr. Jindřich Pilař, jindrich.pilar@nkp.cz
Zvláštní číslo 2014 předáno do tisku 25. 5. 2015.